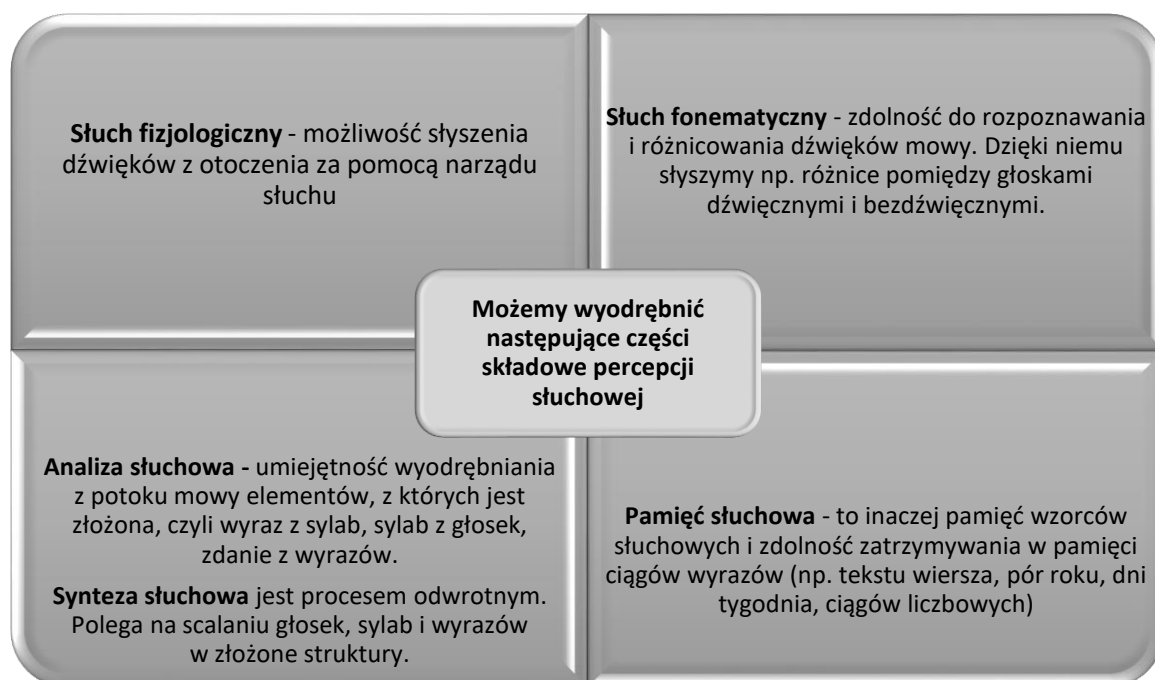

Czym jest percepcja słuchowa i jak zapewnić dziecku jej prawidłowy rozwój.

Słuchem nazywamy wrażliwość na fale dźwiękowe, które stanowią bodziec pobudzający narząd słuchu. Słuch jest obok wzroku drugim podstawowym zmysłem umożliwiającym orientację w otoczeniu i przystosowanie się do niego. Słuchem rozpoznajemy zjawiska i obiekty na podstawie wydawanych przez nie dźwięków, możemy określić ich położenie i stan. Wiąże się ze zdolnością mówienia i słyszenia mowy innych, co ułatwia wymianę myśli, nabywanie wiadomości i ogólny rozwój umysłowy. Słuch wpływa na tworzenie i odbieranie wartości kulturowych, jak muzyka, śpiew, poezja. Sprawność narządu słuchu jest szczególnie ważna u dziecka, gdyż warunkuje to nie tylko prawidłowy rozwój głosu i mowy oraz opanowanie odpowiednich form językowych, lecz także wpływa na ogólny rozwój dziecka.

USZKODZENIE SŁUCHU			
Uniemożliwia prawidłowy rozwój mowy i sprawności językowych	Zaburza rozwój intelektualny	Zaburza rozwój emocjonalny	Zaburza rozwój społeczny

Percepcja słuchowa jest to zatem zdolność do odbioru dźwięków, ich rozpoznawania i różnicowania, jak również interpretowania przez odniesienie do poprzednich doświadczeń.

Rozwój funkcji słuchowych w poszczególnych okresach rozwoju dziecka w wieku przedszkolnym:

3-latek:

- określa kierunek, z którego dochodzi dźwięk,
- identyfikuje dźwięki pochodzące z najbliższego otoczenia,
- łączy obrazki z prezentowanym dźwiękiem.

4-latek:

- wyklaskuje prosty rytm,
- umie odszukać i nazwać przedmioty wydające dźwięki,
- dokonuje podziału zadań na wyrazy,
- podejmuje próby dzielenia wyrazów a sylaby, wymienia wyrazy rozpoczynające się daną sylabą,
- odnajduje obrazki, których nazwy tworzą rymy.

5-latek:

- powtarza prezentowane rytmy,
- odtwarza rytmy według podanego wzoru graficznego,
- tworzy schematy graficzne do prezentowanych rytmów,
- przelicza usłyszane dźwięki i odwzorowuje ich liczebność za pomocą drobnych przedmiotów: patyczków, klocków, kredek, itp.,
- potrafi wybrać spośród kilku przedmiotów 2 wydających taki sam dźwięk,
- dokonuje podziału zdania na wyrazy, porównuje długość zdań, przelicza liczbę wyrazów w zdaniu,
- dzieli wyrazy na sylaby, przelicza sylaby i porównuje długość wyrazów, wskazuje przedmioty zawierające w swojej nazwie określoną liczbę sylab,
- dokonuje syntezy sylabowej wyrazów,
- wyodrębnia głoski w wyrazach – rozpoznaje i nazywa głoski w nagłosie (na początku), wygłosie (na końcu) oraz w środku wyrazów o prostej budowie fonetycznej,
- potrafi wyodrębnić wyrazy różniące się jedną głoską, np. dom – tom, masa – kasa, noc – nos.

6-7-latek:

- dokonuje pełnej analizy i syntezy sylabowej i głoskowej,
- prawidłowo różnicuje głoski.

Objawy zaburzeń percepcji słuchowej występujące u dzieci w wieku przedszkolnym:

- trudności w rozumieniu trudniejszych instrukcji i poleceń słownych,
- trudności w zapamiętywaniu, powtarzaniu trudnych wyrazów i dłuższych zdań,
- ubogi zasób słów, występowanie agramatyzmów,
- występowanie trudności w tworzeniu zdań i dłuższych wypowiedzi,
- trudności w zapamiętywaniu ciągów słownych,
- opóźniony rozwój mowy,
- występowanie wad wymowy,
- trudności i nieprawidłowości w różnicowaniu dźwięków mowy,
- problemy podczas dokonywania analizy sylabowej i głoskowej wyrazów,
- trudności w syntetyzowaniu sylab i głosek w wyrazie,
- specyficzne trudności w czytaniu i pisaniu, pojawiające się na dalszych etapach kształcenia.

Jeżeli u dziecka 6-7 letniego w dalszym ciągu występują nieprawidłowości w zakresie funkcjonowania analizatora słuchowego jest **ryzyko wystąpienia dysleksji**.

Aby zapewnić dziecku prawidłowy rozwój funkcji słuchowych:

- Dbaj o stan zdrowia dziecka, zapobiegaj infekcjom górnych dróg oddechowych i uszu.
- Zachęcaj i prowokuj dziecko do częstych rozmów – często nawiązuj z nim kontakt werbalny i wzrokowy.
- Formułuj krótkie i zrozumiałe komunikaty, staraj się unikać „gadulstwa”.
- Pracuj nad tempem swojej wypowiedzi, które w przypadku dzieci z deficytami analizatora słuchowego powinno być wolniejsze.
- Dbaj o „czystość” własnej mowy, prezentuj dziecku swoim przykładem prawidłowe wzorce mowy.
- Opowiadaj dziecku krótkie bajeczki, rozpocznij już w wieku poniemowlęcym.

- Czytaj codziennie około 10-15 minut, po przeczytaniu tekstu porozmawiaj z dzieckiem na jego temat. Dobrze, jeśli będziemy czytać dziecku zawsze, gdy wyrazi na to ochotę, możemy także na tę czynność ustalić stałą porę.
- Staraj się, aby Twoje dziecko uczęszczało do przedszkola regularnie – systematyczna praca daje szansę na większy sukces.
- Zapewnij dziecku odpowiednią atmosferę: pełną akceptację i życzliwość.
- Obserwuj swoje dziecko – wcześniejsze wykrycie problemu pomoże dziecku z deficytem w zakresie funkcjonowania analizatora słuchowego łatwiej pokonać trudności.
- Jeżeli zauważysz trudności w zakresie funkcjonowania analizatora słuchowego u swojego dziecka, koniecznie poproś o badanie audiologiczne i skontaktuj się ze specjalistą.

ĆWICZENIA USPRAWNIAJĄCE PERCEPCJĘ SŁUCHOWĄ

ZESTAW ĆWICZEŃ I ZABAW PRZEZNACZONYCH DLA DZIECI NAJMŁODSZYCH (3-5 LETNICH)

I - Kształcenie wrażliwości słuchowej i różnicowanie dźwięków z otoczenia

1. Wystuchiwanie i różnicowanie dźwięków dochodzących z najbliższego otoczenia i ich lokalizacja (szmery, szelesty, stuknięcia, odgłosy kroków, pojazdów, dźwięków powstałych przy pracy różnych maszyn, dźwięków charakterystycznych dla różnych przedmiotów).

Zamknij oczy i powiedz co słyszysz? (np. szelest papieru, brzęk kluczy, przelewanie wody itp.)

2. Różnicowanie i rozpoznawanie głosów przyrody (zwierząt, ptaków, zjawisk atmosferycznych) w naturalnym środowisku lub z taśmy magnetofonowej.

3. Rozpoznawanie i różnicowanie dźwięków wydawanych przez różne instrumenty (perkusyjne i inne); pomoce: płyta CD, obrazki instrumentów.

4. Rozpoznawanie rejestru dźwięków: wysoko – nisko.

5. Rozpoznawanie barwy dźwięków (instrumentów; osób po głosie np. mamy, taty, babci itp.).

II - Ćwiczenia rytmiczne

1. Ćwiczenia w rozpoznawaniu melodii piosenek po zaśpiewanym fragmencie (lub z płyty) i wyklaskaniu rytmów piosenek.

2. Słuchowa analiza podanego rytmu i ruchowe jego odtwarzanie poprzez wyklaskiwanie, wystukiwanie, wytupywanie itp.

3. Odtwarzanie przestrzenne układów rytmicznych poprzez układanie klocków, rysowanie kropek. Rodzic wystukuje rytm, dziecko układa np. klocki, z uwzględnieniem ilości uderzeń i odległości czasowych między nimi.

4. Odtwarzanie rytmiczne układów przestrzennych – na podstawie układu np. klocków, dziecko wystukuje lub wyklaskuje rytm.

5. Rozpoznawanie układów przestrzennych lub rytmicznych - zgadywanie, który spośród kilku układów na planszy został wystukany lub który z wystukanych odpowiada z układowi na planszy (lub z klocków)

III - Różnicowanie dźwięków mowy

1. Ćwiczenia rytmiczne – wypowiedanie rytmiczne treści krótkich wierszyków np. z wyklaskiwaniem.

2. Łączenie sylab w proste wyrazy.

Jakie słowo słyszysz: wo-da, O-la, ma-ma.

3. Zabawa w kończenie słów np. lo-, dziecko kończy wymawiając –dy (lody), bu (ty), sa (mochód), itp.

4. Wymyśl rymujące się wyrazy, np. słoń – koń, miasto – ciasto, wanna – panna itp.

5. Posłuchaj wesołych rymowanek. Uzupełnij brakujące rymy.

Lata mucha koło ... (ucha)

Lata osa koło ... (nosa)

Mały kotek wszedł na ... (płotek)

6. Powtarzanie ciągów słownych np. pór roku (wiosna, lato, jesień, zima), dni tygodnia, nazw pewnych zbiorów przedmiotów (np. czapka, szalik, buty; łyżka, nóż, widelec) powtarzanie cyfr.

7. Nauka na pamięć wierszy, piosenek i rymowanek.

8. Wyszukiwanie wyrazów zaczynających się na daną głoskę, np.:

- Wyszukaj jak najwięcej obrazków zaczynających się na głoskę „t”.

- Rozejrzyj się wokół siebie i powiedz kilka nazw przedmiotów zaczynających się na głoskę „k” itp.

9. Wyodrębnianie pierwszej głoski w wyrazach (nazwach obrazków) np. Jaką głoskę słyszysz na początku wyrazu: kot, but, las, oko, ucho itp. (wyrazy proste i krótkie).

10. Różnicowanie słów podobnie brzmiących. Dziecko pokazuje obrazek po usłyszeniu jego nazwy, np. domek – Tomek,

pokaż gdzie jest domek?

półka – bułka

Pokaż, gdzie jest półka?

Inne pary wyrazów: czapka – żabka, piórko – biurko, kury – góry, koza – kosa, budzik – bucik, tacka – taczka, kot – koc, nos – noc, kura – kula, murek – nurek, pies – piec, łyżka – łóżka, leki – loki, teczka – beczka, fale – szale, nosze – noże.

ZESTAW ĆWICZEŃ I ZABAW PRZEZNACZONYCH DLA DZIECI 6-7 LETNICH

Dla dzieci 6, 7 letnich, oprócz ćwiczeń kształcących wrażliwość słuchową, ćwiczeń rytmicznych oraz prostych ćwiczeń w różnicowaniu dźwięków mowy (wymienionych wyżej), konieczne są ćwiczenia słuchu fonematycznego oraz analizy i syntezy sylabowej i głoskowej.

Mają one podstawowe znaczenie w przygotowaniu dziecka do nauki czytania i pisania. Ćwiczenia te najlepiej jest prowadzić na materiale konkretno – werbalnym (obrazek lub przedmiot + nazwa – wyraz).

Ćwiczenia słuchu fonematycznego oraz analizy i syntezy sylabowej i głoskowej

1. Różnicowanie słów o podobnym brzmieniu – dziecko wskazuje obrazki po usłyszeniu nazw.

2. Różnicowanie takich samych sylab w szeregu różnych lub o podobnym brzmieniu np. pa, ga, da – dziecko sygnalizuje klaśnięciem moment usłyszenia żądanej sylaby pa, ga, pa, da, ga, pa, da.

3. Powtarzanie par słów opozycyjnych typu: bary – pary, bąk – pąk, dam – tam, gapa – kapa, fala – Wala, sen – sień, żal – szal, bal – pal, data – tata.

4. Rozpoznawanie określonego wyrazu w szeregu wyrazów o podobnym brzmieniu. Gdy dziecko usłyszy wyraz podany przez rodzica, np. klaśnie w ręce.

nos, los, kos, nos, sos, włoś, odgłos, nos.

5. Układanie zdań i rozdzielanie ich na wyrazy. Dziecko układa zdanie do obrazka. Liczy ile jest w nim wyrazów, jaki wyraz jest pierwszy, jaki jest ostatni. Układ wyrazów w zdaniu może być przedstawiony np. na klockach. Dziecko może ciąć pasek papieru na tyle części ile jest wyrazów w zdaniu.

6. Rozwijanie zdań i porównywanie liczby wyrazów w zdaniach.

Wypowiadamy krótkie zdanie np. *Chłopiec czyta*. Prosimy, aby dziecko rozwinęło zdanie. Za każdym razem układamy szeregi klocków w różnych kolorach jeden po drugim i porównujemy ich ilość.

7. Dzielenie wyrazów na sylaby, liczenie ilości sylab z równoczesnym wystukiwaniem rytmu wymawianych sylab.

8. Tworzenie wyrazów zaczynających się na określoną sylabę: wo – woda, bu – buty, sa – sanki.

9. Wyodrębnianie sylab na początku, na końcu oraz w środku słowa.

10. Dopowiadanie sylab jako uzupełnienie wyrazów. Podajemy pierwszą sylabę, np. ko i eksponujemy obrazek (kotek), dziecko dopowiada brakującą część wyrazu.

11. Wymawianie określonej sylaby w wyrazie np. parasol, jaka jest trzecia sylaba? – sol.

12. Rozpoznawanie w wyrazie określonej sylaby i ustalenie miejsca jej położenia (na początku, na końcu, w środku). Do ćwiczenia potrzebny jest zestaw obrazków, których nazwy zawierają określoną sylabę różnie usytuowaną np. koszy, jajko, czekolada.

13. Synteza sylab podanych ze słuchu, np. o-wo-ce.

14. Rozpoznawanie i wyodrębnianie głosek (samogłosek i spółgłosek) w różnych miejscach wyrazu

a) rozpoznawanie i wyodrębnianie samogłosek na początku wyrazu: np. jaką głoskę słyszysz na początku wyrazu: aparat, osa, ucho, ekran, igła.

b) rozpoznawanie i wyodrębnianie samogłosek na końcu wyrazu, np. jaką głoskę słyszysz na końcu wyrazu: woda, okno, ule,

c) rozpoznawanie i wyodrębnianie samogłosek w środku wyrazu np. gdzie słyszysz głoskę a, o, e, u?

las, nos, lek, lupa

d) rozpoznawanie i wyodrębnianie spółgłosek na początku wyrazu (bez grup spółgłoskowych), np. buty, lody, dom, kot

e) rozpoznawanie i wyodrębnianie spółgłosek na końcu wyrazu np. nos, lok, but.

f) rozpoznawanie i wyodrębnianie spółgłosek w środku wyrazu np. gdzie słyszysz głoskę k, np. makaron.

15. Rozpoznawanie określonej głoski na początku wyrazów (nazw obrazków) – pokaż obrazek, w którego nazwie słyszysz na początku głoskę np. „l”.

16. Rozpoznawanie obrazków na podstawie pierwszych głosek ich nazw – pokaż obrazek, którego nazwa zaczyna się np. na „b”.

17. Dobieranie par obrazków, których nazwy rozpoczynają się taką samą głoską. Dziecko podaje pierwszą głoskę nazwy obrazka i wyszukuje obrazek, którego nazwa rozpoczyna się taką samą głoską, np. pas, parasol.

18. Tworzenie wyrazów rozpoczynających się od danej głoski i kończących się na określonej głoskę.

19. Analiza głoskowa wyrazów, budowanie modelu wyrazu z kolorowych nakrywek (czerwone to samogłoski, niebieskie – spółgłoski). Liczenie głosek w wyrazach.

Np. wymień jakie głoski po kolei słyszysz w wyrazie osa (o-s-a). Dziecko buduje z nakrywek model wyrazu.

20. Synteza głosek ze słuchu.

Jaki wyraz usłyszałeś? np. u-l-e, m-o-t-y-l, d-o-m-e-k.

21. Domino obrazkowo- głoskowe- wyszukiwanie ciągu obrazków tak, aby ostatnia głoska wyrazu była początkową głoską następnego, np. nos – sok – kot – tor – rak – itd.

Bibliografia:

Bogdanowicz M., „Psychologia kliniczna dziecka w wieku przedszkolnym”, Warszawa 1991

D. Emiluta-Rozya, „Wspomaganie rozwoju mowy dziecka w wieku przedszkolnym”, Warszawa 1994

A.Mauer, „Kształtowanie świadomości fonologicznej u dzieci przedszkolnych. Zabawy z rymami”, Kraków 1997r

A.Mauer, „Kształtowanie świadomości fonologicznej u dzieci przedszkolnych. Analiza i synteza sylabowa i fonemowa”, Kraków 1997r.

I. Styczek, „Badanie i kształtowanie słuchu fonematycznego”, Warszawa 1982

A. Lowe, „Rozwijanie słuchu w zabawie”, Warszawa 1983

Opracowanie: Ludwika Hetmańczuk